

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації “Історична пам’ять у польському романі кінця XX – початку XXI століть” здобувачки ступеня доктора філософії з галузі знань 03 “Гуманітарні науки” за спеціальністю 035 “Філологія” Євчук Уляни Юріївни

1. Актуальність теми дисертації

Дослідження історичної пам’яті та історичного досвіду попередніх поколінь є пріоритетним напрямком у сучасній гуманітаристиці, оскільки через пам’ять відбувається переосмислення минулого, трансформація суспільної свідомості та колективних уявлень про минуле, подолання наслідків пережитих травм. У культурній сфері пам’ять і меморіалізація виступають інструментами збереження та передачі культурного досвіду спільноти.

Художня література значною мірою формує дискурс пам’яті. Польська література останніх років, позбувшись ідеологічно-пропагандистських рамок, активно пропрацьовує тему історичної пам’яті з посттоталітарної перспективи. Особливо багато літературних творів польських письменників присвячено темі історичної пам’яті про Другу світову війну та Голокост, зокрема, трансгенераційної травми, яка передається у наступні покоління через постпам’ять.

Однак, літературознавчого аналізу різних аспектів репрезентації історичної пам’яті, її впливу на формування ідентичності, узагальнення новаторських підходів польських прозаїків до створення нової парадигми посттоталітарної пам’яті все ще недостатньо. Одним із літературознавчих завдань є дослідження творчої манери сучасних авторів, літературних методів та прийомів, які дозволяють досягнути бажаної рецепції художнього твору читачем.

У зв'язку з цим тема дисертаційної роботи Уляни Євчук, присвячена дослідженню історичної пам'яті у романах польських письменників кінця XX - початку XXI століть, є важливою і актуальною.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційна робота виконана на кафедрі польської філології Львівського національного університету ім. Івана Франка. Тему роботи затверджено на засіданні Вченої ради філологічного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка та на засіданні Вченої ради Львівського національного університету ім. Івана Франка, протокол №43/12 від 6.12.2017. Тема дисертаційної роботи пов'язана з темами наукових досліджень, які виконувались на кафедрі:

- “Польсько-українські мовні і літературні контакти та лінгводидактика”; номер державної реєстрації 0118U001324; термін виконання – 2018–2020; науковий керівник: Кравчук Алла Миколаївна, проф.
- “Сучасна польська мова і література в розвитку і контактах”- тема в межах робочого часу викладачів; номер державної реєстрації: 0121U110297; термін виконання: 2021–2023; науковий керівник: Стельмах Христина Миколаївна, канд. філол. наук, доц.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота Уляни Євчук є самостійно виконаним науковим дослідженням. На основі широкої джерельної бази здобувачка здійснила огляд основних теоретичних концепцій історичної пам'яті, більш детально зупинившись на сучасних літературознавчих концепціях пам'яті. З'ясовано роль і функції художньої літератури у дослідженнях пам'яті та у “*терапії пам'яті*”.

Уляна Євчук охарактеризувала основні етапи розвитку польської літератури історичної пам'яті в період кінця ХХ – початку ХХІ століть на тлі політичних змін у польському суспільстві, що дозволило простежити причини та виявити особливості трансформації парадигми історичної пам'яті у сучасній польській прозі.

Дисертантка провела детальний літературознавчий аналіз романів польських письменників Ігнація Карповича, Жанни Слоньовської, Бригіди Хельбіг, Агати Тушинської, Моніки Шнайдерман, Лукаша Сатурчака, Йоанни Батор, Зити Рудзької у контексті історичної пам'яті.

Здобувачка обґрунтувала висновки до дисертаційної роботи, які узагальнюють тенденції нової перспективи репрезентування історичної пам'яті сучасними польськими романістами і формування нових смислів у ментальності поляків.

Результати дослідження, наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, є науковим доробком авторки.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Достовірність та наукова обґрунтованість отриманих авторкою результатів та запропонованих висновків підтверджуються багатим джерельним матеріалом і сучасними методами досліджень. Наукові здобутки дисертації апробовано у вигляді доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, зокрема, у наукових іноземних виданнях.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У представленій дисертації:

- виявлено специфіку трансформації літературного відображення історичної пам'яті у польській романістиці кінця ХХ - початку ХІХ століть;

- виявлено та узагальнено нові підходи до висвітлення історичної пам'яті у сучасних романах польських письменників, а саме: перенесення акцентів з колективної на індивідуальну пам'ять, дослідження ролі *постпам'яті* для подолання травматичного досвіду, фікційної роль *постпам'яті*, тематизація мовчання жертв Голокосту, антисемітизму частини польського суспільства, образу німецького фашиста в індивідуальному сприйнятті;

- встановлено особливості історичної пам'яті і *постпам'яті* мешканців *кресів* та переселенців на *повернуті землі*;

- розглянуто вплив історичної пам'яті та трансгенераційної травми на формування складної ідентичності;

- охарактеризовано художні прийоми відображення історичними пам'яті в аналізованих романах.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Євчук У. Історична пам'ять мешканців прикордоння в романі Лукаша Сатурчака "Галіція". *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 3, № 13. С. 167–172.
2. Євчук У. Постпам'ять і її вплив на формування ідентичності у романі Ігнація Карповича "Сонька". *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Сер. Філологія*. 2020. № 44. С. 17–21.
3. Євчук У. Історична пам'ять мешканців "віднайдених земель" у романі Йоанни Батор "Піщана гора". *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 2, № 35. С. 141–147.
4. Євчук У. Нові наративи історичної пам'яті Голокосту в романах Моніки Шнайдерман "Фальшувальники перцю. Родинна історія" і Агати Тушинської "Родинна історія страху". *Вчені записки Таврійського нац. ун В.І. Вернадського. Сер. "Філологія. Журналістика"*. 2021. Т. 32, № 6. С. 52–59.

6.2. Публікації у наукових періодичних виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus та/або Web of Science Core Collection:

1. Yevchuk U. Reinterpretacja pamięci traumatycznej Holocaustu w literaturze (na podstawie pracy Moniki Sznajderman "Fałszerze pieprzu. Historia rodzinna". *Respectus Philologicus*. 2021. Nr 40 (45). S. 170–180.

6.3. Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Yevchuk U. Pogranicze tożsamości w wielokulturowym mieście na przykładzie powieści *Dom z witrażem* Żanny Słoniowskiej oraz *Dom dla Doma* Wiktorii Amelinej. *Dziedzictwo kulturowe regionu pogranicza, tom VIII* / red.: E. Skorupska-Raczyńska, H. Uchto. Gorzów Wielkopolski, 2020. S. 195–209.

2. Євчук У. Трансформація дискурсу історичної пам'яті у сучасній польській літературі. Полоністика у світлі традицій і викликів сучасності. *Збірник праць з нагоди п'ятнадцятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка* / ред.: І. Бундза, А. Кравчук. Київ, 2021. С. 294–302.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо:

1. Звітна наукова конференція Університету, 7 лютого 2018 року, доповідь.
2. Літературознавчий семінар в Інституті польської і класичної філології Університету ім. А. Міцкевича в Познані під керівництвом проф. З. Копця, 12 грудня 2018 р., доповідь (презентація концепції дослідження).
3. Звітна наукова конференція університету (Львів, 7 лютого 2019 р.). Доповідь: «Постпам'ять у романі Лукаша Сатурчака «Галіція».
4. Міжнародна наукова конференція «Культурна спадщина пограниччя» (Гожув Великопольський, Польща, 13-15 травня 2019 р.). Доповідь: *Pogranicze tożsamości w wielokulturowym mieście na przykładzie powieści «Dom z witrażem» Żanny Słoniowskiej oraz «Dom dla Doma» Wiktorii Amelinej* («Пограниччя

ідентичності у багатокультурному місті на прикладі романів «Дім з вітражем» Жанни Слоньовської та «Дім для Дома» Вікторії Амеліної»).

5. Міжнародна конференція «XVI Warsztaty Herbertowskie» (Львів, 7-12 вересня 2019 р.). Доповідь: «Pamięć historyczna mieszkańców pogranicza w powieści Łukasza Saturczaka «Galicyjskość» («Історична пам'ять мешканців прикордоння у романі Лукаша Сатурчака «Галіція»»).

6. Міжнародна наукова конференція до 15-ліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка «Полоністика у світлі традицій і викликів сучасності» (Львів, 4-6 жовтня 2019 р.). Доповідь: «Post-pamięć i jej wpływ na konstruowanie tożsamości w powieściach współczesnych polskich pisarzy» («Постпам'ять і її вплив на формування ідентичності у романах сучасних польських письменників»).

7. Звітна наукова конференція університету (Львів, 7 лютого 2020 р.). Доповідь: «Трансформація дискурсу історичної пам'яті у сучасній польській літературі».

8. XXVIII Міжнародний славістичний колоквіум (Львів, 21–22 травня 2020 р.). Доповідь: «Травматичний досвід жінки – свідка історії (на прикладі романів “Сонька” Ігнація Карповича та “Солодка Даруся” Марії Матіос)».

9. Звітна наукова конференція університету (Львів, 3 лютого 2021 р.). Доповідь: «Історична пам'ять мешканців „віднайдених земель” у романі Йоанни Батор „Піщана гора”».

10. Наукова конференція з міжнародною участю «Розмови через літературу. Польсько-слов'янський діалог XIX–XX століть», присвячена пам'яті Людмили Петрухіної (Львів, 13–14 травня 2021 р.). Доповідь: «Роль історичної пам'яті у конструюванні ідентичності мешканців пограниччя в сучасному польському романі».

11. XXIX Міжнародний славістичний колоквіум (Львів, 20–21 травня 2021 р.). Доповідь: «Літературне переосмислення травматичної пам'яті Голокосту (за твором Моніки Шнайдерман „Фальшувальники перцю”»).

12. Międzynarodowy Kongres Języka i Kultury Polskiej (Щецин, 22-24 вересня 2021 р.). Доповідь: «Nowe aspekty reprezentacji pamięci historycznej Holokaustu

w powieściach „Falszerze pieprzu. Historia rodzinna” Moniki Sznajderman i „Historia rodzinna lęku” Agaty Tuszyńskiej».

13. Всеукраїнська наукова конференція «Література та історія: антропос-топос-тропос» (Львів, 28-29 жовтня 2021). Доповідь: «Історична пам'ять у сучасному польському романі: пошук нових способів переосмислення травматичного досвіду Другої світової війни».

14. Звітна наукова конференція університету (Львів, 3 лютого 2022 р.). Доповідь: «Гендерний аспект історичних подій Другої світової війни у творах сучасних польських прозаїків».

15. VI Berdiańskie Dni Nauki Polskiej (Варшава, 7-8 жовтня 2022 р.). Доповідь: «Współczesna reprezentacja pamięci historycznej w literaturze polskiej: perspektywa genderowa».

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Результати дисертаційної роботи доповнюють і поглиблюють наукові знання про сучасні дослідження проблем історичної пам'яті і способи їх відображення у творчості польських прозаїків. Наукова цінність виконаного дослідження визначається тим, що матеріали дисертації можуть бути використані при розробленні лекційних курсів та при підготовці практичних занять із сучасної польської літератури, а також стануть у нагоді при підготовці наукових студій, укладанні підручників та довідкової літератури для студентів гуманітарних факультетів закладів вищої освіти України.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що нагромаджений фактичний матеріал, спосіб його узагальнення та систематизації, зроблені у роботі висновки дозволяють ґрунтовно вивчити

особливості дискурсу історичної пам'яті у сучасній польській прозі. Вони можуть використовуватися викладачами-гуманітаріями вищих навчальних закладів, а також фахівцями у таких сферах, як культурологія, соціологія, психологія.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертаційну роботу Уляни Євчук “Історична пам'ять у польському романі кінця ХХ – початку ХХІ століть” заслухано та обговорено на фаховому семінарі кафедри польської філології філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол №4 від 20 жовтня 2023 року. Під час обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто. Представлена дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертаційна робота Уляни Євчук є завершеною науковою працею у межах поставлених завдань, у якій розглянуто та узагальнено досвід сучасних польських письменників з літературного осмислення та репрезентації посттоталітарної історичної пам'яті.

Основні результати пошуку та наукового дослідження відображені у 7 авторських статтях, в тому числі 4 опубліковано у наукових фахових виданнях України та 1 — у закордонному періодичному виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота “Історична пам'ять у польському романі кінця ХХ – початку ХХІ століть” відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Дисертація відповідає спеціальності 035 “Філологія” (галузь знань 03 “Гуманітарні науки”).

3. Наукові праці Євчук У. Ю., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

4. Дисертація “Історична пам’ять у польському романі кінця ХХ – початку ХХІ століть” Євчук Уляни Юріївни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри польської філології

Оксана ЛОЗИНСЬКА

20.10.2023 року

Підпис доц. Лозинської О.Г. засвідчую.

Вчений секретар

Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доц.

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА